

احكام مسافر

پيرامون احكام نماز و روزه شخص مسافر

مطابق با فتاوى

حضرت آية الله العظمى وحيد خراسانى مد ظله العالى

احكام مسافر

تأليف: حضرت آية الله وحيد خراسانی

ناشر: مدرسه الامام باقرالعلوم (ع)

قطع و صفحه: رقعی / ۶۸

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: مردادماه ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰۰

شابک: ۳- ۲۷- ۲۶۹۴- ۹۶۴- ۹۷۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

۱ شرایط «نماز مسافر»

شرایط هشت‌گانه سفر ۱۳

سفر امتدادی و تلفیقی ۱۴

ملاک در مبدأ مسافت شرعی ۱۵

حکم بلاد کبیره (شهرهای بزرگ) ۱۵

شهرک‌ها و روستاهای متصل به شهر ۱۶

سفر به دو مکان کمتر از مسافت شرعی ۱۷

شگ در رسیدن به مسافت شرعی ۱۸

حکم مسافرت زن بدون اجازه شوهر ۲۱

سفر فرزند بدون اجازه پدر و مادر ۲۱

احکام مسافر □ ۶

۲۲ گناه در «سفر حلال»
۲۲ سفر برای شکار لہوی
۲۴ حکم شگّ در «حدّ ترخّص»
۲۵ احکام «کثیر السفر»
۲۷ شگّ در تعداد سفرها در ماه
۲۸ سفر غیر شغلی برای «کثیرالسفر شغلی»
۲۸ سفر اوّل «کثیر السفر»
۲۸ سفر راننده برای تعمیر ماشین
۲۹ حکم نماز حمله‌دار
۳۰ «کثیرالسفر شغلی» در مقداری از سال
۳۰ سفر اوّل بعد از ده روز ماندن
۳۱ شگّ ماندن ده روز
۳۱ مقصدهای متفاوت
۳۱ شغل‌ها و کارهای متفاوت

قواطع سفر □ ۲

۳۶ ۱- وطن
۳۶ توقّف در وطن
۳۶ اقسام وطن
۳۷ فرق «وطن اصلی» با «وطن اتّخاذه»
۳۷ فرق «وطن حکمی» با «وطن اتّخاذه»

فهرست مطالب □ ۷

۳۸	عدم اعتبار وطن شرعی
۳۸	وطن‌های متعدّد
۳۹	تبعیت زن در وطن شوهر
۳۹	وطن آینده
۴۰	تبعیت فرزند در وطن فعلی پدر
۴۰	تبعیت فرزند در وطن قبلی پدر
۴۱	تبعیت فرزند در وطن مادر
۴۱	حکم نماز فرزند در وطن جدید پدر و مادر
۴۱	اعراض از وطن و حکم آن
۴۲	حکم عبور از وطنی که از آن اعراض شده
۴۲	اعراض زن از وطن قبلی
۴۳	احکام وطن حکمی (مَقَرّ)
۴۴	حکم شگّ در مدّت ماندن
۴۵	سفر به «وطن حکمی» در ایّام تعطیلی
۴۵	عبور مسافر از «وطن حکمی»
۴۶	۲ - قصد ماندن ده روز
۴۶	روش محاسبه ده روز
۴۷	مسیر رفت و برگشت
۴۷	قصد ده روز و ماندن بیشتر
۴۷	ماندن ده روز در دو محلّ
۴۸	احتمال مانع در بین ده روز

احکام مسافر □ ۸

- ۴۸ رفتن به حدّ «مسافت شرعی» در بین ده روز
- ۴۹ رفتن به کمتر از «مسافت شرعی» در بین ده روز
- ۵۰ رفتن به کمتر از «مسافت شرعی» بعد از ده روز
- ۵۱ عوض شدن تصمیم
- ۵۲ قصد ده روز در بین نماز
- ۵۳ انصراف از ده روز در حال روزه
- ۵۴ ۳- سی روز ماندن با تردید
- ۵۴ اقامت سی روز در مکان واحد

مسائل متفرقه □ ۳

- ۵۵ چهار مکان تخییر
- ۵۶ مکه مکّمه و مدینه منوره جدید
- ۵۶ نماز تمام، بجای نماز شکسته
- ۵۷ فراموش کردن حکم مسأله
- ۵۷ فراموش کردن موضوع مسأله
- ۵۷ تمام خواندن سهوی
- ۵۸ ندانستن حکم مسأله
- ۵۸ جاهل بودن به خصوصیات «نماز مسافر»
- ۵۸ جهل نسبت به مسافت
- ۵۹ نماز شکسته به جای نماز تمام
- ۶۰ التفات در بین نماز

فهرست مطالب □ ۹

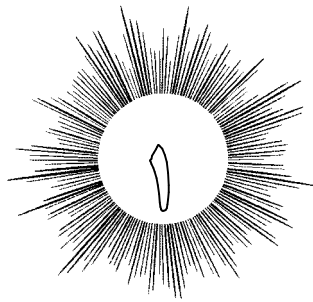
- ۶۱ رسیدن به وطن، قبل از تمام شدن وقتِ نماز
- ۶۲ نماز و روزهٔ افراد دانشجو، سرباز و مانند آنها
- ۶۳ عبور از محلّ کار
- ۶۳ تبعیّت زن و فرزند از شوهر در محلّ شغل او
- ۶۴ روزه گرفتن مسافر
- ۶۵ حکم نوافل یومیّه در مسافرت
- ۶۵ نوافل یومیّه و قصد ده روز کردن
- ۶۶ قصد ده روز کردن به خیال قصد اقامت همسفران
- ۶۶ حکم مسافرت در ماه مبارک رمضان
- ۶۷ روزه گرفتن و جهل به مسألهٔ مسافر
- ۶۷ مسافرت و باطل شدن روزه
- ۶۸ حکم روزه هنگام بازگشتن از مسافرت

الحمد لله رب العالمين ، وصلى الله على سيدنا محمد وآله
الطاهرين ، سيما إمام زماننا ، مولانا بقية الله في الأرضين ،
ولعنة الله على أعدائهم أجمعين .

مقدمه

کتابی که پیش رو دارید ، پیرامون «احکام مسافر» است که به صورت پرسش و پاسخ ، و مطابق با فتاوی حضرت آیه الله العظمی حاج شیخ حسین وحید خراسانی مدظله تنظیم شده است . لازم به ذکر است که برای سهولت در فراگیری و فهم بهتر مسائل ، توضیحاتی در خلال مطالب و نیز در پاورقی آمده است که توسط برخی از فضلاء دفتر معظم له انجام شده است . این کتاب در سه بخش «شرایط نماز مسافر ، قواطع سفر و مسائل متفرقه» تنظیم شده که هر کدام مسائل و فروعاً جداگانه ای دارد . دفتر معظم له

شرایط «نماز مسافر»

بخش اول این کتاب ، پیرامون مسائل «نماز مسافر» و احکام مربوط به آن است . در این بخش ، مسائلی درباره انواع سفر ، شرایط هشت‌گانه سفر و احکام «کثیر السفر» بیان می شود .

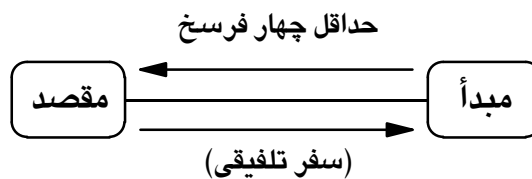
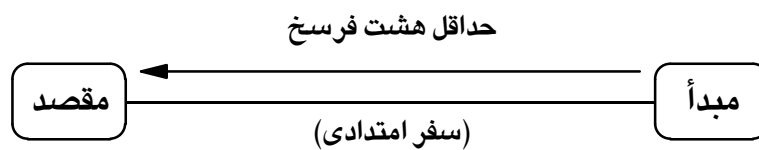
شرایط هشت‌گانه سفر

شخص مسافر باید نماز ظهر ، عصر و عشاء خود را با هشت شرط به صورت شکسته به جا آورد ؛ یعنی دو رکعت بخواند . آن شرایط عبارتند از :

شرط اول: سفر او کمتر از هشت فرسخ شرعی نباشد.^۱

سفر امتدادی و تلفیقی

۱ آیا باید هشت فرسخ شرعی به صورت امتدادی پیموده شود، یا اگر به صورت رفت و برگشتی (تلفیقی) هم باشد، کافی است؟
 فرقی ندارد که هشت فرسخ شرعی به صورت امتدادی پیموده شود یا تلفیقی. معیار، پیمودن هشت فرسخ است؛ چه امتدادی و چه تلفیقی.
 برای روشن شدن مسأله، به این نمودار توجه کنید:

۲ آیا در سفر تلفیقی، باید هر کدام از مسیر رفت و برگشت حداقل چهار فرسخ باشد؟ یا اگر مسیرها اختلاف هم داشته باشند - مثلاً مسیر

۱. هر یک فرسخ شرعی تقریباً کمتر از پنج کیلومتر و نیم است که هشت فرسخ تقریباً ۴۴ کیلومتر می‌شود.

شرایط «نماز مسافر» □ ۱۵

رفت پنج فرسخ و برگشت سه فرسخ باشد - کافی است؟
باید هر کدام از مسیر رفت و برگشت به طور جداگانه حداقل چهار فرسخ باشد. بنابراین، اگر مسیر رفت پنج کیلومتر و مسیر برگشت سه کیلومتر باشد، نماز به صورت تمام و کامل است.

ملاک در مبدأ مسافت شرعی

□ ۳ ملاک برای محاسبه مسافت بین مبدأ و مقصد چیست؟ آیا باید مسافت را از درب منزل حساب کنیم یا از محله و یا از اول شهر؟
ملاک، فاصله آخرین نقطه شهر یا روستایی است که از آن خارج می‌شوید تا اولین نقطه جایی که مقصد شماست، و فرقی بین شهرهای بزرگ و کوچک نیست.
بنابراین، اگر آن شهر یا روستا دیوار دارد، باید ابتدای هشت فرسخ را از دیوار آن حساب کند، و اگر دیوار ندارد باید از خانه‌های آخر آن جا حساب نماید.^۱

حکم بلاد کبیره (شهرهای بزرگ)

□ ۴ آیا برای محاسبه مسافت شرعی، بین شهرهای بزرگ و کوچک فرق می‌کند؟ و آیا باید در شهرهای بزرگ از درب منزل، «مسافت

۱. با توجه به مطلب فوق، مسافت بین آخرین خانه‌های مسکونی متصل به هم شهر یا روستای مبدأ تا اولین خانه‌های مسکونی متصل به هم مقصد، ملاک برای محاسبه مسافت شرعی است.

شرعی را محاسبه نمود؟

بلاد کبیره (شهرهای بزرگ) تا زمانی که به عنوان «شهر واحد» نامیده شوند، هر مقدار هم بزرگ باشند فرقی با شهرهای کوچک ندارند.

۵ اگر کسی در شهرهای بزرگ از یک محلّ به محلّ دیگر - داخل همان شهر - برود و به حدّ مسافت شرعی برسد، حکم نماز در آن محلّ به چه صورت است؟

بلاد کبیره (شهرهای بزرگ) تا زمانی که به عنوان «شهر واحد» نامیده شوند، هر مقدار هم بزرگ باشند؛ اگر از یک طرف به طرف دیگر این شهرها - که به مقدار مسافت شرعی یا بیشتر باشد - سیر شود، نماز به صورت تمام (چهار رکعتی) است، و این جابجایی، «سفر شرعی» به حساب نمی آید.

شهرکها و روستاهای متصل به شهر

۶ ساکنان روستاها و شهرکهای متصل به شهر، ابتدای مسافت شرعی را از کجا حساب کنند؟

مبدأ سفر ساکنان شهرکها و روستاهایی که خانههای آن متصل به شهر شده، - ولی اسم آن شهرک یا روستا محفوظ مانده است - آخر شهرک و روستا است؛ نه انتهای شهری که به آن متصلند. و ملاک «حدّ ترخص»، شنیده نشدن اذان شهرک و روستا می باشد.

شرایط «نماز مسافر» □ ۱۷

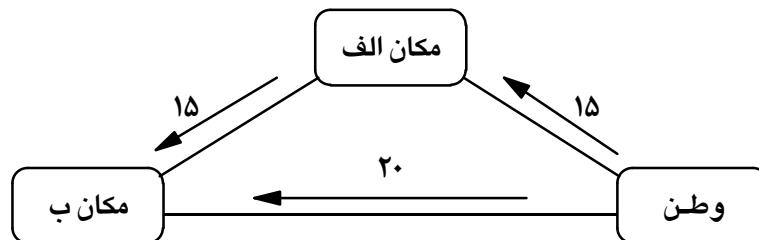
و همچنین در شهرک‌ها و روستاهایی که فقط یک خط ممتد از خانه‌ها بین آن‌ها و شهر، اتصال برقرار نموده؛ به گونه‌ای که اگر این خط اتصال خانه‌ها نبود، آن شهرک‌ها یا روستاها دور از شهر به حساب می‌آمدند، در این صورت، اگر اسم شهرک یا روستا محفوظ مانده و مجزا و مستقل از نام شهر باشد، جدا از آن شهر به حساب می‌آید؛ مگر این‌که نام آن‌ها محفوظ نمانده و نام همان شهر بر آن‌ها گفته شود که در این صورت، جزء شهر محسوب می‌گردند.

سفر به دو مکان کمتر از مسافت شرعی

۷ شخصی به دو مکانی که فاصله هر یک با وطنش کمتر از مسافت شرعی است مسافرت می‌کند، ولی مجموع مسافت از مسافت شرعی بیشتر است، حکم نماز در این‌گونه سفرها به چه صورت است؟

اگر از اول قصد دارد به هر دو مکان مسافرت کند، نمازش به صورت شکسته است.

اکنون برای بهتر روشن شدن این مسأله، به این نمودار توجه کنید:

شکّ در رسیدن به مسافت شرعی

▲ کسی به جایی خارج از وطن خود سفر کرده و شک دارد که به مسافت شرعی می‌رسد یا نه؟ آیا نمازش را به صورت تمام بخواند یا به صورت شکسته؟
و آیا لازم است تحقیق نموده و مقدار مسافت را به دست آورد و یا از دیگران بپرسد؟

اگر مسافر شک دارد که آن مکان به حدّ مسافت شرعی رسیده یا نه، باید نماز خود را به صورت تمام بخواند. و نیز می‌تواند احتیاط نموده و نمازش را به هر دو صورت تمام و شکسته بجا آورد.
و تحقیق برای به دست آوردن مسافت شرعی آن لازم نیست. و در صورت پرسش از دیگران، باید از دو یا یک نفر عادل یا از کسی که مورد وثوق و اطمینان است و گمان بر خلاف گفته او نیست، بپرسد.

شرط دوم: از اوّل مسافرت، قصدِ هشت فرسخ را داشته باشد.

اگر کسی بدون قصدِ هشت فرسخ به محلیّ مسافرت کند که بیشتر از حدّ «مسافت شرعی» است، در این صورت نماز او شکسته نمی‌شود. به عنوان مثال: دنبال گمشده‌ای می‌رود و اتفاقاً مسیر او بیشتر از «مسافت شرعی» می‌شود.

اما در حال برگشت به وطن، اگر راه به اندازه «مسافت شرعی» یا بیشتر از آن باشد، بایستی نمازش را به صورت شکسته بخواند. به عنوان مثال: اگر کسی بدون قصد، پنجاه کیلومتر دنبال گمشده‌اش

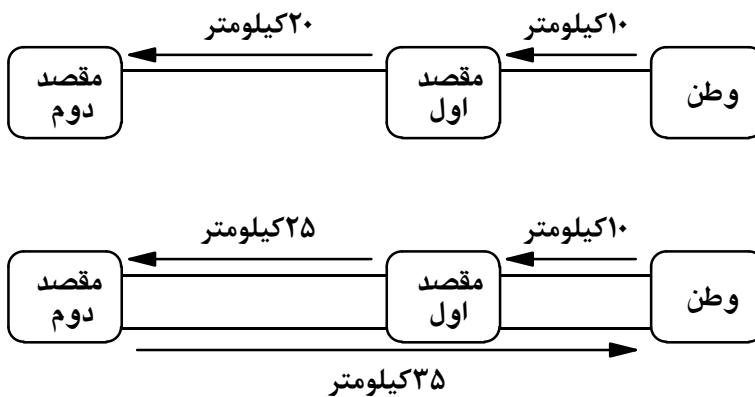
شرایط «نماز مسافر» □ ۱۹

برود، در حال برگشت به وطن، نمازش به صورت شکسته است؛ مگر این‌که راه میان‌بُر و کوتاهی را انتخاب کند که کمتر از «مسافت شرعی» باشد.

۹ □ اگر کسی از وطن خود به جایی که کمتر از «مسافت شرعی» است برود، و بعد از رسیدن به آن محل، بخواهد به جایی برود که با مقدار مسافتی که آمده - هر دو - به اندازه «مسافت شرعی» می‌شود. در این صورت، حکم نماز او چگونه است؟

چون این شخص از ابتدای سفر، قصدِ هشت فرسخ را نداشته، بنابراین بایستی نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند. آری؛ اگر بخواهد از آن‌جا (مقصد اول) به مقدار هشت فرسخ برود، باید نمازش را به صورت شکسته بجا آورد.

برای روشن شدن مسأله و پاسخ آن، به این دو نمودارِ پرسش و پاسخ توجه کنید:

طبق نمودار دوّم، از مقصد اوّل تا مقصد دوّم، ۲۵ کیلومتر و از مقصد دوّم تا وطن (راه برگشت)، ۳۵ کیلومتر است که مجموع آن ۶۰ کیلومتر و بیشتر از حدّ «مسافت شرعی» است.

شرط سوّم: در بین راه از قصدِ هشت فرسخ برنگردد.

بنابراین، اگر پیش از رسیدن به چهار فرسخ از قصدِ خود برگشته یا مردّد شود، بایستی نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

شرط چهارم: پیش از رسیدن به هشت فرسخ، از وطن خود عبور نکنند یا ده روز و یا بیشتر در جایی نمانند.

بنابراین، کسی که می خواهد پیش از رسیدن به هشت فرسخ، از وطنش عبور کرده یا ده روز در محلی بماند، بایستی نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.^۱

شرط پنجم: سفر او «سفرِ معصیت» نباشد.

بنابراین، اگر برای کار حرامی - مانند: دزدی یا کمک به ظالمی در ظلم نمودنش، یا ضرر رساندن به مسلمانی - سفر کند، یا خود سفر

۱. مسائل مربوط به وطن و قصدِ ده روز نمودن در صفحات بعدی بیان می شود.

شرایط «نماز مسافر» □ ۲۱

حرام باشد، - مانند آن که قسم شرعی خورده که به مسافرت نرود یا برای او ضرری داشته باشد که تحمّل آن ضرر حرام باشد - در این حالت، باید نماز خود را به صورت تمام بخواند. اما هنگامی که از آن سفر برمی گردد؛ اگر برگشتش به تنهایی هشت فرسخ باشد، بایستی نماز خود را به صورت شکسته بخواند.

حکم مسافرت زن بدون اجازه شوهر

۱۰ آیا مسافرت نمودن زن بدون اجازه شوهر، «سفر حرام» محسوب می شود؟

اگر زن بدون اجازه شوهر و بدون مجوز شرعی^۱ به مسافرت برود، سفر او «سفر حرام» است و نمازش را باید به صورت تمام بخواند.

سفر فرزند بدون اجازه پدر و مادر

۱۱ اگر فرزند بدون اجازه پدر و مادر به مسافرت برود، آیا سفر او «سفر حرام» به حساب می آید؟

سفری که بر فرزند واجب نیست^۲، اگر موجب اذیت پدر و مادر باشد حرام است و انسان باید در آن سفر، نماز را به صورت تمام بخواند.

۱. مواردی هست که زن بدون اجازه شوهر می تواند مسافرت کند، مثل آن که حج بر او واجب شده باشد. در این

صورت حتی اگر شوهر هم اجازه ندهد، زن باید به سفر حج برود.

۲. مانند سفر حج واجب، و یا این که کسی مجبور شود برای تهیه نفقه اهل و عیالش به سفر تجاری برود.

گناه در «سفر حلال»

۱۲ اگر کسی در «سفر حلال» گناهی انجام دهد - به عنوان مثال: غیبت کند یا نعوذ بالله، شراب بخورد - آیا آن سفر تبدیل به «سفر حرام» می شود؟

کسی که سفر او «سفر حرام» نیست، اگرچه در سفر معصیتی انجام دهد، باید نماز را به صورت شکسته بجا آورد.

سفر برای شکار لہوی

۱۳ اگر کسی برای شکار کردن سفر کند، حکم نماز او در آن سفر چیست؟

سفر کردن برای شکار^۱ سه حالت دارد:

حالت اول: برای تهیه معاش (تهیه خوراک و مانند آن) به سفر و شکار کردن می رود. در این حالت، سفرش «سفر حلال» و نمازش به صورت شکسته است.

حالت دوم: برای تجارت به سفر و شکار می رود^۲. در این حالت نیز سفرش «سفر حلال» و نمازش به صورت شکسته است.

حالت سوم: برای لہو و خوشگذرانی به سفر و شکار می رود. در این حالت، سفرش «سفر حرام» و نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

۱. چه سفر در خشکی باشد و چه در دریا.

۲. یعنی حیواناتی که شکار می کند را می فروشد و با پول آن، زندگی خود را تأمین می کند.

شرایط «نماز مسافر» □ ۲۳

شرط نهم: از کسانی نباشد که خانه به دوش هستند.

کسانی که خانه به دوشند - مانند: صحرانشین‌هایی که در بیابان‌ها گردش می‌کنند و هر جا آب و خوراک و شرایط زندگی پیدا می‌کنند در آن جا می‌مانند، و بعد از چندی به جای دیگر می‌روند - و همچنین کسانی که هر جا بروند، خانه و لوازم زندگیشان همراهشان هست، این دو گروه، باید نمازشان را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخوانند.

شرط هفتم: به «حدّ ترخّص» برسد.

«حدّ ترخّص» یعنی شخص مسافر به قدری از وطن خود دور شود تا شخصی که شنوایی او متوسط است، صدای معمولی اذان آن مکان (شهر) را نشنود،^۱ و اگر اهل شهر را - به شرط نبودن مانع - نبیند، یقیناً به «حدّ ترخّص» رسیده است و در این صورت بایستی نمازش را به صورت شکسته بخواند.

و مسافری که به وطنش برمی‌گردد، وقتی صدای اذان آن جا را بشنود، باید نماز را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.^۲

۱. البته نه صدای بلندگو و امثال آن.

۲. اگر کسی قصد داشته باشد هشت فرسخ یا بیشتر مسافت کند، همان وقتی که به «حدّ ترخّص» رسید نمازش به صورت شکسته می‌شود. ولی اگر کسی قصد دارد کمتر از مسافت شرعی مسافت کند، در این صورت حتی اگر از «حدّ ترخّص» هم بگذرد، نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

حکم شک در «حدّ ترخص»

۱۴ اگر انسان به جایی برسد که شک دارد آیا به «حدّ ترخص» رسیده یا نه ، وظیفه او چیست؟

این مسأله دو حالت دارد:

حالت اوّل: موقعی که به سفر می‌رود، شک کند به «حدّ ترخص» رسیده یا نه. در این حالت، بایستی نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

حالت دوّم: شخص مسافر در حال برگشتن به وطن به نقطه‌ای برسد که شک دارد به «حدّ ترخص» رسیده یا نه. در این حالت، باید نمازش را به صورت شکسته بخواند.^۱

شرط هشتم: شغل او مسافرت یا شغل او در سفر نباشد.

به شخصی که شغل او مسافرت، یا شغل او در سفر باشد، «کثیر السفر» می‌گویند که احکام جداگانه‌ای دارد.

۱. اگر کسی هنگام رفتن به سفر، شک کند به «حدّ ترخص» رسیده یا نه، و بداند که وقت برگشتن به همین شک مبتلا می‌شود، یا نمی‌داند ولی هنگام برگشتن عملاً به همین شک دچار شود، در این دو صورت، باید احتیاط کند به این که در رفتن و برگشتن نماز را از آن محلّ تأخیر بیندازد تا یقین کند که از «حدّ ترخص» گذشته، و یا هم به صورت شکسته و هم به صورت تمام بخواند؛ چه رفت و برگشت هر دو در وقت باشد یا در برگشت، و وقت نماز اوّل گذشته باشد.

احکام «کثیر السفر»

«کثیر السفر» (یعنی کسی که زیاد سفر می‌کند)، سه قسم است:

اول: کسی که شغلش «سفر» (مسافرت نمودن) است.

کسانی که خود «سفر کردن» شغل آنهاست - مانند: راننده، خلبان، ملوان و مانند این‌ها - اگرچه برای بردن اثاثیه منزل خود مسافرت کنند، باید نماز را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخوانند. البته مدار بر این است که عرفاً بگویند شغلش سفر است. به عنوان مثال: بگویند کار او رانندگی است.

دوم: کسی که شغلش در سفر است.

کسانی که خود سفر کردن شغل آنها نیست؛ بلکه شغل آنها در سفر است، این‌گونه افراد بایستی نماز خود را به صورت تمام بخوانند. مانند کسی که اقامتش در محلی و کارش - از قبیل تجارت، تدریس، طبابت و... - در جایی دیگر است؛ به طوری که بیشتر روزها یا مثلاً یک روز در میان، برای انجام کار مسافرت می‌کند.

اما حکم نماز این دو گروه:

کسی که شغلش سفر یا در سفر است، چهار حالت دارد:^۱

۱. در مورد این دو گروه بایستی دو مطلب روشن شود تا حکم آن نیز معلوم باشد: ۱ - تعداد سفرها در ماه. ۲ - مدتی که می‌خواهد این کار را ادامه دهد.

حالت اوّل: کمتر از یک ماه می‌خواهد این کار را ادامه دهد. در این صورت، نمازش به صورت شکسته است.

حالت دوّم: از یک ماه تا کمتر از سه ماه می‌خواهد این کار را ادامه بدهد. این حالت، دو صورت دارد:

صورت اوّل: یک روز در هفته به سفر می‌رود. در این صورت، نمازش به صورت شکسته است.

صورت دوّم: دو روز در هفته یا بیشتر به سفر می‌رود. در این صورت، بنا بر احتیاط واجب، نماز خود را هم به صورت شکسته و هم تمام بخواند.

حالت سوّم: سه ماه یا بیشتر می‌خواهد این کار را ادامه دهد. این حالت، سه صورت دارد که عبارتند از:

صورت اوّل: یک روز در هفته به سفر می‌رود. در این صورت، نماز به صورت شکسته است.

صورت دوّم: دو یا سه روز در هفته به سفر می‌رود. در این صورت، بنا بر احتیاط واجب نماز را هم به صورت شکسته و هم تمام بخواند.

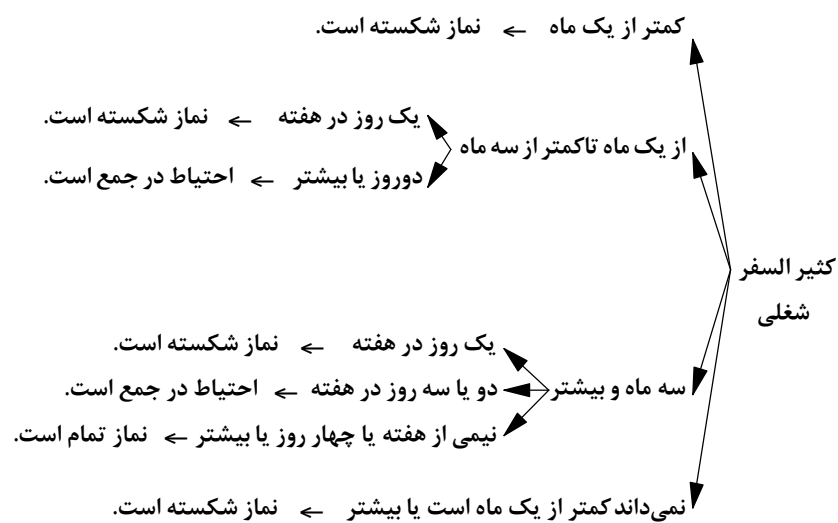
صورت سوّم: نیمی از هفته یا چهار روز یا بیشتر به سفر می‌رود. در این صورت، نماز به صورت تمام (چهار رکعتی) است.^۱

حالت چهارم: نمی‌داند کمتر از یک ماه است یا بیشتر. در این حالت، بایستی نمازش را به صورت شکسته بجا آورد.

۱. بنا بر این کسی که می‌داند یک تا چهار روز در ماه به سفر می‌رود، نمازش به صورت شکسته است. و کسی که پنج تا چهارده روز به مسافرت می‌رود بنا بر احتیاط واجب بین نماز تمام و شکسته جمع نماید. و کسی که پانزده روز یا بیشتر مسافرت می‌کند، نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

شرایط «نماز مسافر» □ ۲۷

برای توضیح بیشتر و روشن شدن احکام «کثیر السفر» به این نمودار توجه کنید:

شکّ در تعداد سفرها در ماه

۱۵ شخصی کاری را شروع کرده ، ولی از تعداد سفرهایش اصلاً اطلاعی ندارد - به عنوان مثال : نمی‌داند در ماه یا در هفته ، چند روز به سفر کاری می‌رود - در این صورت ، حکم نماز او چگونه است ؟
چنین شخصی بایستی نمازش را به صورت شکسته بخواند.

سفر غیر شغلی برای «کثیر السفر» شغلی

۱۶ کسی که شغلش مسافرت است و نیز کسی که شغلش در سفر است، اگر برای کار دیگری - مانند: زیارت یا حج - سفر کند، حکم نماز او چگونه است؟

چنین شخصی باید نمازش را به صورت شکسته بخواند.^۱

سفر اول «کثیر السفر»

۱۷ کسی که می خواهد تازه مشغول کار رانندگی و مانند آن شود، و همچنین کسی که می خواهد مشغول کاری شود که آن کار در سفر است، از سفر چندم نماز او به صورت تمام (چهار رکعتی) است؟ آیا از همان سفر اول باید نمازش را به صورت تمام بخواند؟

آری؛ از همان سفر اول، نماز چنین شخصی به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

سفر راننده برای تعمیر ماشین

۱۸ کسی که شغلش سفر بوده و نمازش نیز در سفر به صورت تمام است، در صورتی که در سفر شغلی، ماشین او خراب شده و برای تعمیر آن و آوردن تعمیرکار، مجبور شود با ماشین دیگری «مسافت شرعی» را طی کند، حکم نماز او چگونه است؟

۱. البته اگر راننده ای ماشین خود را برای سفر زیارتی کرایه دهد و در ضمن، خودش نیز به زیارت برود، در این صورت بایستی نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

شرایط «نماز مسافر» □ ۲۹

این سفر نیز متعلق به شغل او می‌باشد، بنابراین نمازش در آن، به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

حکم نماز حمله‌دار ۱

حکم نماز شخص حمله‌دار چگونه است؟ **۱۹**

این مسأله دو حالت دارد:

حالت اول: شغل حمله‌دار مسافرت است. در این صورت، باید نماز خود را به صورت تمام بخواند.

حالت دوم: شغل حمله‌دار مسافرت نیست. در این حالت، سه صورت دارد:

صورت اول: مدت سفر او کم است. به عنوان مثال: سفرش با هواپیما باشد. در این صورت باید نماز خود را به صورت شکسته بخواند.

صورت دوم: مدت سفر او زیاد است. در این صورت، بنا بر احتیاط واجب، نمازش را هم به صورت شکسته و هم تمام (چهار رکعتی) بخواند.

صورت سوم: شغل او حمله‌داری است و مثلاً حاجی‌ها را از راه دور به مکه می‌برد. در این صورت، چنانچه تمام سال یا قسمت عمده سال را در راه باشد، بایستی نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

۱. حمله‌دار؛ به کسانی که برای رساندن حاجی‌ها به مکه مسافرت نموده و یا متصدی توره‌های مسافرتی هستند و همراه مسافران به سفرهای زیارتی یا تفریحی و... می‌روند، گفته می‌شود.

«کثیرالسفر» شغلی در مقداری از سال

۲۰ کسی که در مقداری از سال، شغلش مسافرت است، باید در آن سفری که کار او در آن قسمت از سال است، نمازش را به صورت تمام بخواند.

به عنوان مثال: راننده‌ای که فقط تابستان یا زمستان، ماشین خود را کرایه می‌دهد، بایستی نمازش را در همان تابستان یا زمستان به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

سفر اوّل بعد از ده روز ماندن

۲۱ کسی که شغلش سفر یا در سفر است؛ اگر ده روز یا بیشتر در وطن یا جای دیگری بماند، حکم نماز او در سفر اوّلی که بعد از آن ده روز می‌رود، چگونه است؟

چنین شخصی اگر ده روز یا بیشتر در وطن خود بماند؛ چه از اوّل قصد ماندن ده روز را داشته باشد یا بدون قصد بماند، و همچنین اگر در غیر وطن خود ده روز یا بیشتر بماند و از اوّل، قصد ماندن ده روز داشته باشد، احتیاط واجب آن است که در سفر اوّل، بین نماز شکسته و تمام جمع نماید.^۱

۱. البته اگر مُکّاری (چاروا دار) ده روز یا بیشتر در وطن خود بماند؛ چه از اوّل قصد ماندن ده روز داشته باشد یا بدون قصد بماند، و همچنین اگر در غیر وطن خود ده روز یا بیشتر بماند و از اوّل قصد ماندن ده روز داشته باشد، باید در سفر اوّلی - که بعد از ده روز می‌رود - نمازش را به صورت شکسته بخواند. لازم به ذکر است که «مُکّاری» به کسی گفته می‌شود که شتر یا اسب و مانند آن را برای مسافرت به دیگران اجاره

شکّ ماندن ده روز

۲۲ کسی که شغلش سفر یا در سفر است، اگر شک کند که در وطن خود یا جای دیگر ده روز مانده یا نه، حکم نماز او در سفر اول بعد از آن چیست؟

چنین شخصی بایستی نمازش را به صورت تمام و کامل بخواند.

مقصدهای متفاوت

۲۳ کثیر السفری که به «سفر کاری» می رود، آیا لازم است همیشه مقصد او یکی باشد؟ یا اگر به مقصدهای متفاوت هم مسافرت کند، باز نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

چنین شخصی برای این که نمازش به صورت تمام باشد، لازم نیست همیشه در یک مسیر یا به یک مکان خاص مسافرت نماید؛ بلکه اگر در مسیرهای متفاوت و یا به مکان‌های مختلفی هم مسافرت کند، باید نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

شغلها و کارهای متفاوت

۲۴ کثیر السفری که به «سفر کاری» می رود، آیا لازم است فقط برای یک کار خاص سفر نماید؟ یا اگر سفرهای او برای کاری متفاوت هم باشد، کافی است؟ به عنوان مثال: دو روز در هفته رانندگی می کند و دو

روز دیگر برای درس به محلّ تحصیلش می‌رود.

چنین شخصی برای این‌که نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) باشد، لازم نیست برای یک شغل یا یک کار خاصی سفر نماید.

سوّم: ^۱ «کثیر السفر غیر شغلی»

کسی که شغلش مسافرت نیست، ولی غرضی در تکرار سفر دارد - مانند این‌که برای زیارت، درمان بیماری، گردش و... پی در پی مسافرت می‌کند - چنین شخصی دو حالت دارد که عبارتند از:

حالت اوّل: سفر او مساوی یا کمتر از بودن او در وطنش باشد. در این حالت، بایستی نماز خود را به صورت شکسته بخواند.

حالت دوّم: سفر او بیشتر از بودن در وطن باشد. این حالت، چهار صورت دارد:

صورت اوّل: از اوّل چنین برنامه‌ای برای یک سال یا بیشتر داشته است. در این صورت، سه ماه اوّل بین نماز به صورت شکسته و تمام جمع نموده و بعد از سه ماه نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

صورت دوّم: از اوّل چنین برنامه‌ای برای یک ماه و نیم تا کمتر از یک سال داشته است. در این صورت، بین نماز به صورت شکسته و تمام جمع کند.

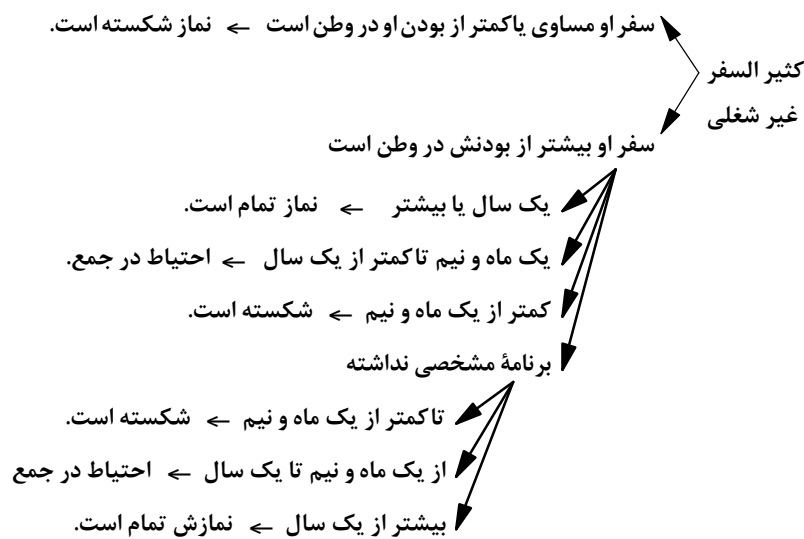
۱. سوّمین قسم از اقسام «کثیر السفر».

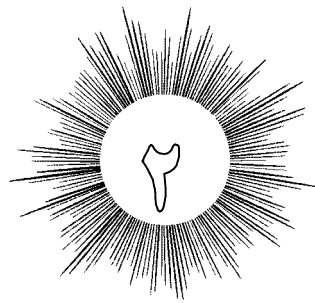
شرایط «نماز مسافر» □ ۳۳

صورت سوم: از اول چنین برنامه‌ای برای کمتر از یک ماه و نیم داشته است. در این صورت، نماز به صورت شکسته است.

صورت چهارم: از اول برنامه منظمی نداشته است. در این صورت، بعد از شروع مسافرت، تا قبل از یک ماه و نیم نمازش به صورت شکسته است. و از یک ماه و نیم تا یک سال، احتیاط واجب این است که بین نماز به صورت شکسته و تمام جمع نموده و در بیشتر از یک سال، نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

برای روشن شدن مسأله «کثیر السفر غیر شغلی» به این نمودار توجه کنید:

قواطع سفر

بخش دّوم این کتاب ، مربوط به مسائل «قواطع سفر» است که در آن ،
مسائلی پیرامون وطن ، اقسام وطن ، احکام وطن ، قصد ده روز و...
مطرح می شود .

«قواطع سفر» اصطلاحاً به اموری گفته می شود که باعث قطع شدن
مسافرت انسان شده و آن شخص ، حکم مسافر را نداشته باشد . این
امور عبارتند از :

۱- وطن .

۲- قصد ماندن ده روز .

۳- سی روز ماندن با تردید .

اکنون به توضیح جداگانه این امور می پردازیم :

۱- وطن

اگر انسان قبل از رسیدن به مسافت شرعی از وطن یا جایی که در حکم وطن است عبور نماید ، سفر او قطع شده و حکم مسافر را ندارد .

توقف در وطن

برای این که سفر شخص مسافر قطع شود ، آیا لازم است مقداری در وطن توقف نماید؟ یا همین که از آن عبور کند ، کافی است؟ صرف عبور از وطن کافی است و لازم نیست توقف نماید .

اقسام وطن

وطن ، اقسامی دارد که عبارتند از :

- ۱- **وطن اصلی** : به جایی گفته می شود که وطن پدر و مادر انسان باشد و در آنجا به دنیا آمده و مقداری رشد و نمو کرده باشد^۱ . و تا زمانی که از آنجا اعراض نکرده ، وطن اصلی او حساب شده و نمازش نیز در آنجا به صورت تمام (چهار رکعتی) است .
- ۲- **وطن اتّخاذه** : محلی را که انسان در آنجا به دنیا نیامده ولی برای اقامت و زندگی خود اختیار نموده ، وطن اتّخاذه آن شخص گفته

۱. مثلاً به مدت دو سال آنجا باشد .

می شود و تا زمانی که از آنجا اعراض نکرده باشد، نمازش در آن جا به صورت تمام (چهار رکعتی) است.^۱

۳- **وطن حکمی**: جایی را که انسان محلّ زندگی خود قرار داده^۲ و همانند کسی که وطن اوست در آن جا زندگی می کند - و هنگامی که مسافرتی برایش پیش آمد دوباره به همان جا برمی گردد - وطن او حساب نمی شود، ولی احکام وطن بر آن جاری می شود.

فرق «وطن اصلی» با «وطن اتّخاّذی»

۲۵ □ «وطن اصلی» با «وطن اتّخاّذی» چه تفاوتی دارد؟

در «وطن اتّخاّذی» باید قصد داشته باشد که برای همیشه در آن جا بماند، ولی در «وطن اصلی» قصد ماندن دائمی لازم نیست.

فرق «وطن حکمی» با «وطن اتّخاّذی»

۲۶ □ «وطن حکمی» (یعنی جایی که در حکم وطن است) با «وطن اتّخاّذی» چه فرقی دارد؟

بین این دو وطن، دو فرق وجود دارد:

۱ - در «وطن حکمی» قصد ماندن دائم لازم نیست، ولی در «وطن اتّخاّذی» باید قصد داشته باشد برای همیشه در آن جا بماند.

۱. در صورتی مکانی برای انسان «وطن اتّخاّذی» حساب می شود که قصد کند برای همیشه در آن جا زندگی

نموده و چهار ماه اوّل را نیز پشت سر هم در آن جا بماند.

۲. البتّه برای مدّت محدود و بدون قصد دوام.

۲ - «وطن حکمی» اعراض ندارد، یعنی همین‌که از آن محلّ خارج و به جای دیگر برای زندگی منتقل شد، از آن به بعد نمازش در آن مکان به صورت شکسته است؛ چه قصد داشته باشد دوباره به آن جا برگردد و چه قصد نداشته باشد. ولی در «وطن اتّخاذه» این‌گونه نیست، و تا زمانی‌که احتمال بجا می‌دهد که در آینده برای زندگی به آن جا برگردد، نمازش در آن مکان به صورت تمام و روزه‌اش صحیح است.

عدم اعتبار وطن شرعی

۲۷ □ کسی در محلّی مالک منزلی است و شش ماه پشت سرهم نیز با قصد ماندن در آن جا در آن محلّ مانده است، ولی فعلاً از آن جا صرف‌نظر کرده، آیا احکام وطن بر آن جاری است؟

آن محلّ برای چنین شخصی وطن محسوب نمی‌شود و احکام وطن بر آن جاری نیست؛ هرچند احتیاط مؤکّد آن است که هر وقت به آن محلّ برسد، نماز را به هر دو صورت تمام و شکسته بخواند.

وطن‌های متعدّد

۲۸ □ یک شخص، چند وطن می‌تواند داشته باشد؟

داشتن دو یا سه وطن برای یک شخص بلامانع است. بنابراین کسی که در دو محلّ زندگی می‌کند - مثلاً شش ماه در شهری و شش ماه دیگر در شهر دیگری می‌ماند - هر دو مکان، وطن اوست.

و همچنین است اگر بیشتر از دو محلّ برای زندگی خود اختیار کرده باشد؛ به طوری که عرفاً گفته شود آنجا محلّ و مسکن دائمی اوست.

تبعیت زن در وطن شوهر

۲۹ در محلّی که وطن شوهر حساب می شود و نمازش در آنجا به صورت کامل است، آیا نماز همسر او هم به صورت کامل و روزه اش صحیح است؟

نماز زن در محلّی که فعلاً وطن شوهر اوست و زن هم در همان محلّ همراه او زندگی می کند، به صورت کامل و روزه اش نیز صحیح می باشد. ولی نماز زن در محلّی که قبلاً وطن شوهر بوده - و وطن زن نبوده - و فعلاً هم زن در آن محلّ با او زندگی نمی کند، به صورت شکسته است.

۳۰ در فاصله بین عقد و عروسی، عروس به شهر شوهر خود رفت و آمد می کند. با توجه به این که زن، تابع شوهر است و این دختر هم بعد از عروسی می خواهد در شهر شوهرش زندگی کند، آیا از الآن برای او وطن به حساب می آید؟

تا زمانی که دختر، عروسی نکرده و به خانه شوهر نرفته، آن محلّ وطن او حساب نمی شود و نمازش در آنجا به صورت شکسته است.

وطن آینده

۳۱ در فاصله بین عقد و عروسی، داماد به خانه پدرزن خود - که در

شهر دیگر است - رفت و آمد می‌کند . با فرض این‌که داماد قصد دارد بعد از عروسی در شهر همسر خود زندگی کند ، آیا می‌تواند قصد کند که از الآن ، آن شهر وطن او باشد؟

خیر؛ تا زمانی‌که برای زندگی دائمی به آن شهر نرفته، و در آن‌جا سکونت پیدا نکرده باشد، وطن او حساب نمی‌شود.

تبعیت فرزند در وطن فعلی پدر

۳۲ حکم نماز فرزند در وطن فعلی پدر چیست؟

محلّی را که پدر برای زندگی انتخاب نموده است ، برای فرزندان هم که هنوز مستقلّ نشده و تحت سرپرستی پدر و همراه او زندگی می‌کنند، وطن به حساب می‌آید.

تبعیت فرزند در وطن قبلی پدر

۳۳ حکم نماز فرزند در وطن قبلی پدر چیست؟

در محلّی که قبلاً وطن پدر بوده - ولی وطن فرزندان او نبوده و فعلاً هم در آن‌جا زندگی نمی‌کنند - تا زمانی‌که پدر از آن محلّ اعراض نکرده، فرزندان که هنوز مستقلّ نشده و تحت سرپرستی پدر و همراه او زندگی می‌کنند، بنابر احتیاط واجب، بین نماز به صورت تمام و شکسته جمع نمایند. ولی اگر مستقلّ شده باشند، نماز آن‌ها در وطن قبلی پدر به صورت شکسته است.

تبعیت فرزند در وطن مادر

۳۴ حکم نماز فرزند در وطن مادر چیست؟

اگر فرزند هنوز مستقل نشده و تحت سرپرستی مادر و همراه او زندگی می‌کند، حکم نماز او در وطن قبلی و فعلی مادر همانند وطن قبلی و فعلی پدر است.

حکم نماز فرزند در وطن جدید پدر و مادر

۳۵ پدر و مادری از وطن خود به شهر دیگری منتقل شده‌اند، اگر فرزندان برای دیدار با آن‌ها به آن محل بروند، حکم نمازشان چگونه است؟

اگر فرزندان مستقل شده و تحت سرپرستی آن‌ها زندگی نمی‌کنند، نمازشان در وطن جدید پدر و مادر به صورت شکسته است.

اعراض از وطن و حکم آن

۳۶ منظور از اعراض از وطن و حکم آن چیست؟

کسی که از وطن خود به جای دیگری منتقل شده است تا زمانی که بدانند یا احتمال عقلایی (احتمال بجا) دهد که برای زندگی، دوباره به آن جا برمی‌گردد، آن محل همچنان وطن او می‌باشد و اعراض از آن جا برای او محقق نشده است. بنابراین، نماز در آن جا به صورت کامل و روزه نیز صحیح است.

ولی چنانچه به هیچ وجه احتمال بازگشت به آن محل را نمی‌دهد، یا اگر احتمال می‌دهد درصد احتمال خیلی ضعیف است، در این صورت اعراض از آن محل، محقق شده و دیگر آن محل وطن او به حساب نمی‌آید و نماز نیز در آنجا به صورت شکسته و روزه‌اش باطل است.

حکم عبور از وطنی که از آن اعراض شده

۳۷ اگر شخص مسافر به جایی برسد که قبلاً وطن او بوده و از آنجا صرف نظر و اعراض نموده است، آن محل برای او چه حکمی دارد؟ و آیا سفر او قطع با رسیدن به آنجا قطع می‌شود؟

اگر از آن محل اعراض کرده باشد، حکم وطن بر آن جاری نیست و سفر او قطع نمی‌شود.

اعراض زن از وطن قبلی

۳۸ اگر زن بعد از ازدواج، جهت سکونت به وطن شوهر یا محل دیگری برود، حکم نماز و روزه او در وطن قبلی خودش چگونه است؟

اگر زن از وطن قبلی خود اعراض نکرده باشد و نیتش نیز این باشد که به وطن خود بازگردد - به فرض این که شوهرش قصد دارد در آینده آنجا را وطن خود برگزیند - یا احتمال عقلائی و بجا بدهد که برای زندگی - همراه شوهرش - به وطن قبلی برمی‌گردد، نمازش در آنجا به صورت تمام و روزه‌اش نیز صحیح است.

احکام وطن حکمی (مَقَرّ)

۳۹

چگونه یک مکان، حکم مَقَرّ (وطن حکمی) را پیدا می‌کند؟

مدّت زمانی که انسان قصد دارد در محلّی بماند، سه حالت دارد:

حالت اوّل: از اوّل قصد دارد کمتر از شش ماه در آن جا بماند. در این صورت، آن مکان «وطن حکمی» او به حساب نمی‌آید.

حالت دوّم: از اوّل قصد دارد بین شش ماه تا کمتر از دو سال در آن محلّ بماند. این، دو صورت دارد:

صورت اوّل: یک روز در هفته در آن محلّ می‌ماند. در این صورت آن محلّ، «مَقَرّ» به حساب نمی‌آید.

صورت دوّم: دو روز در هفته یا بیشتر در آن جا می‌ماند. در این صورت بنا بر احتیاط واجب، آن محلّ «مَقَرّ» به حساب نمی‌آید.

حالت سوّم: از اوّل قصد دارد دو سال یا بیشتر در آن محلّ بماند. این حالت، سه صورت دارد:

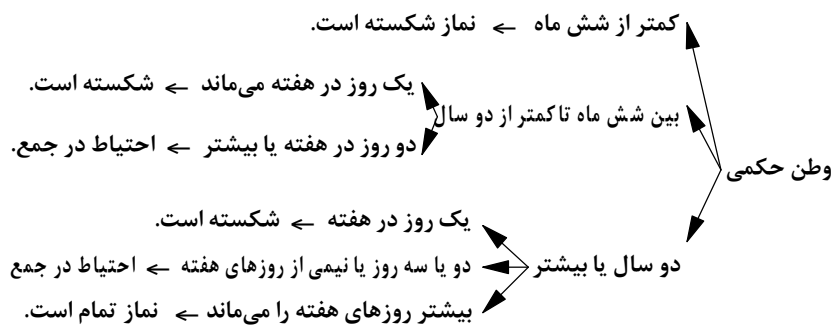
صورت اوّل: یک روز در هفته در آن محلّ می‌ماند. در این صورت آن محلّ، «مَقَرّ» به حساب نمی‌آید.

صورت دوّم: دو یا سه روز در هفته یا نیمی از روزها را در آن جا می‌ماند. در این صورت نیز بنا بر احتیاط واجب، آن محلّ «مَقَرّ» به حساب نمی‌آید.

صورت سوّم: بیشتر روزهای هفته را در آن محلّ می‌ماند. در این

صورت آن محلّ، «مقرّ» حساب می‌شود.^۱

اکنون برای بیشتر روشن شدن احکام «وطن حکمی»، به این نمودار توجه کنید:

حکم شک در مدت ماندن

۴۰ اگر کسی از اول برنامه مشخص و منظمی ندارد، بنابراین ممکن است کمتر از شش ماه یا بیشتر از آن در محلّی بماند، آیا در این صورت، احکام وطن بر آن محلّ جاری می‌شود؟

خیر؛ احکام وطن بر چنین محلّی جاری نیست، ولیکن اگر عملاً بیشتر از شش ماه بماند، بعد از شش ماه احتیاط کند. و اگر عملاً بیشتر از دو سال در آن محلّ بماند، بعد از دو سال حکم «مقرّ» را داشته و نماز در آن محلّ به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

۱. البته در دو ماه اول - اگر قصد ده روز یا شرایط کثیر السفر را نداشته باشد - احتیاط نموده و نماز را به هر دو صورت تمام و شکسته بخواند و بعد از دو ماه، نمازش به صورت کامل است.

سفر به «وطن حکمی» در ایام تعطیلی

۴۱ دانشجویی به مدت چهار سال در محلّی خوابگاه - یا منزل استیجاری - دارد و در ایام تحصیل در آن محلّ می ماند ، حکم نماز او در ایام تعطیلی و تابستان - بنا بر فرض تعطیلی - چگونه است؟ به عنوان مثال: اگر یک یا دو روز در تابستان - که تعطیل است - به آن محلّ برود ، حکم نماز او به چه صورت است؟

اگر در ایام تحصیلی ، بیشتر ایام هفته را در آن محلّ می ماند ، در این صورت نمازش در ایام تعطیلی و تابستان تمام (چهار رکعتی) است؛ حتی اگر فقط یک یا دو روز به آن جا برود.

عبور مسافر از «وطن حکمی»

۴۲ اگر شخص مسافر در بین راه از «وطن حکمی» عبور کند ، حکم نماز او چگونه است؟ آیا همانند «وطن اصلی» و «وطن اتّخاذه» ، «وطن حکمی» هم سفر را قطع می کند؟

آری؛ «وطن حکمی» (مَقَرّ) نیز سفر را قطع می کند و تا زمانی که سفر دیگری انجام نداده ، نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

۲- قصد ماندن ده روز

مسافری که قصد دارد ده روز پشت سر هم در محلی بماند، یا می‌داند که بدون اختیار ده روز در محلی می‌ماند، در آن محل باید نماز را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند و روزه‌اش را نیز بگیرد.

روش محاسبه ده روز

□۴۳ اگر کسی بخواهد ده روز در محلی بماند، چگونه باید ده روز را حساب کند؟ آیا بایستی مجموع ده روز، ۲۴۰ ساعت باشد؟

این مسأله سه حالت دارد:

حالت اول: اگر موقع اذان صبح وارد آن محل شود؛ در این صورت، چنانچه تا غروب روز دهم بماند کافی است.^۱

حالت دوم: اگر بعد از اذان صبح و قبل از طلوع آفتاب وارد آن محل شود، در این حالت، در صورتی ده روزش کامل می‌شود که قصد کند تا همان ساعت از روز یازدهم در آن محل بماند.

ولی اگر بخواهد غروب روز دهم از آن محل خارج شود، باید بنا بر احتیاط واجب بین نماز به صورت تمام و نماز شکسته جمع نماید.

حالت سوم: اگر بعد از طلوع آفتاب وارد آن محل شود، در این صورت بایستی کسری آن روز را از روز یازدهم جبران کند تا ده روزش کامل شود. به عنوان مثال: اگر ساعت ده صبح روز اول وارد شده، باید قصد

۱. البته در این حالت، از ۲۴۰ ساعت کمتر می‌شود.

کند تا ساعت ده صبح روز یازدهم در آن محلّ بماند.^۱

مسیر رفت و برگشت

۴۴ برای محاسبه ده روز، آیا بایستی مدّت زمان ایاب و ذهاب (رفت و برگشت) را هم جزو ده روز حساب کرد؟ به عنوان مثال: مدّت زمان رفت به مشهد مقدّس دوازده ساعت و برگشت نیز دوازده ساعت است، که آیا این مدّت نیز جزو ده روز حساب می شود؟
خیر؛ مدّت زمان رفت و برگشت جزو ده روز حساب نمی شود. بنابراین بایستی از لحظه ورود به مقصد تا لحظه خروج از آن جا را حساب کرد.

قصد ده روز و ماندن بیشتر

۴۵ شخص مسافری که قصد کرده ده روز در محلّی بماند، اگر بخواهد بیشتر از ده روز در آن جا بماند - مثلاً پانزده روز - آیا لازم است دوباره قصد ده روز نماید؟
خیر؛ تا وقتی که مسافرت نکرده باید نمازش را به صورت تمام بخواند و لازم نیست دوباره قصد ماندن ده روز نماید.

ماندن ده روز در دو محلّ

۴۶ آیا جایز است در دو محلّ یا بیشتر قصد ده روز نمود؟ به عنوان

۱. که در این حالت، ۲۴۰ ساعت کامل می شود.

مثال: قصد کند در سه روستای همجوار - و نزدیک بهم - ده روز بماند.
خیر؛ جایز نیست. و ده روز قصد نمودن در صورتی صحیح است که انسان بخواهد ده روز در یک مکان بماند.

احتمال مانع در بین ده روز

۴۷ کسی که تصمیم دارد ده روز در محلی بماند، اگر احتمال دهد که برای ماندن او مانعی پیدا می شود، در این صورت وظیفه او چیست؟
اگر احتمالش، عقلایی (احتمال بجا) باشد، بایستی نمازش را به صورت شکسته بخواند. ولی اگر درصد احتمال خیلی ضعیف باشد، قصد ده روزش صحیح و نمازش نیز به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

رفتن به حد «مسافت شرعی» در بین ده روز

۴۸ کسی که قصد دارد ده روز در محلی بماند، آیا می تواند در بین ده روز به محل دیگری که به حد «مسافت شرعی» - مثلاً ۵۰ کیلومتر - است، رفت و آمد کند؟

این مسأله دو حالت دارد:

حالت اول: اگر از اول قصد داشته که در بین ده روز به آن محل برود، قصد ده روز اصلاً محقق نشده و نمازش از همان اول به صورت شکسته است.

حالت دوم: اگر از اول قصد نداشته و بعد از خواندن یک نماز چهار

رکعتی ادایی چنین تصمیمی گرفته، در این حالت تا زمانی که از آن محلّ خارج نشده نمازش به صورت کامل و روزه اش صحیح است. ولی وقتی از آن محلّ خارج شد و دوباره برگشت، نمازش به صورت شکسته است؛ مگر این که دوباره قصد ده روز نماید.

رفتن به کمتر از «مسافت شرعی» در بین ده روز

۴۹ کسی که قصد دارد ده روز در محلّی بماند، آیا می تواند در بین ده روز به اطراف محلّ اقامت خود - که کمتر از مسافت شرعی، مثلاً ده کیلومتر است - رفت و آمد نماید؟

این مسأله نیز دو حالت دارد:

حالت اوّل: شخص مسافر از اوّل قصد داشته که در بین ده روز به آن مکان برود. این حالت، سه صورت دارد:

صورت اوّل: مجموع رفت و برگشت و ماندن او در آن مکان در هر روز، به اندازه ای نیست که منافات با قصد ده روز او داشته باشد. به عنوان مثال: بیشتر از دو ساعت نمی شود.

در این صورت، قصد ده روز او صحیح و نمازش در محلّ اقامت و آن جا و بین راه به صورت تمام (چهار رکعتی) است.

صورت دوّم: مجموع رفت و برگشت و ماندن او در آن مکان، بیشتر از دو ساعت - مثلاً نصف روز - است.

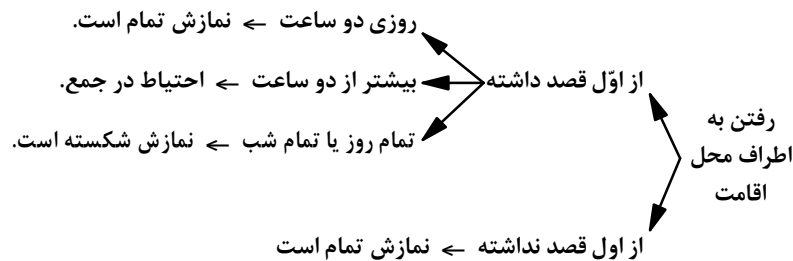
در این صورت، قصد ده روز او اشکال دارد و بنا بر احتیاط واجب، بین

نماز به صورت تمام و شکسته جمع نماید.

صورت سوّم: تمام روز یا شب را بخواهد در آن مکان بماند. در این صورت، قصد ده روز او صحیح نیست و نمازش نیز به صورت شکسته است.

حالت دوّم: شخص مسافر از اوّل قصد نداشته در بین ده روز به آن مکان برود. در این صورت اگر بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی ادایی چنین تصمیمی گرفته باشد، رفت و آمد او - به هر اندازه‌ای که باشد - ضرری به اقامت او نمی‌زند و نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است؛ حتی اگر بخواهد به طور کامل آن جا بماند و به مکان اوّل برنگردد.

برای بهتر واضح شدن این مسأله، به این نمودار توجه کنید:

رفتن به کمتر از «مسافت شرعی» بعد از ده روز

۵۰ شخص مسافری که قصد دارد بیشتر از ده روز در محلی بماند - مثلاً یک ماه - اگر بخواهد بعد از تمام شدن ده روز به مکان دیگری که کمتر از «مسافت شرعی» است رفت و آمد کند، نماز او چه حکمی دارد؟

نماز او به صورت کامل و روزه‌اش صحیح است؛ چه از اوّل قصد داشته به آن مکان برود و چه از اوّل چنین قصدی نداشته باشد.

عوض شدن تصمیم

۵۱ شخص مسافری که قصد داشته ده روز در محلی بماند، چنانچه از قصد خود برگردد، یا مردّد شود که ده روز بماند یا نه، حکم نماز او چیست؟

این مسأله سه حالت دارد:

حالت اوّل: قبل از خواندن یک نماز چهار رکعتی ادایی منصرف یا مردّد شده است. در این حالت، نمازش به صورت شکسته است. و نیز اگر شک دارد که یک نماز چهار رکعتی ادایی خوانده است یا نه، همین حکم را دارد.

حالت دوّم: بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی ادایی منصرف یا مردّد شده است. در این حالت، تا زمانی که در آن مکان است، باید نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

حالت سوّم: در بین نماز چهار رکعتی ادایی منصرف یا مردّد شود. در این حالت، چنانچه مشغول رکعت سوّم نشده، بایستی نماز را دو رکعتی تمام نموده و بقیّه نمازهای خود را به صورت شکسته بخواند. و همین حکم را دارد اگر مشغول رکعت سوّم شده و به رکوع نرفته باشد؛ که باید نشسته و نماز را به صورت شکسته به آخر برساند. و اگر قرائت یا

تسبیح زیاد کرده، بنا بر احتیاط واجب دو سجدهٔ سهو به جا آورد.
و اگر به رکوع رفته باشد، نمازش باطل است و باید آن را به صورت شکسته اعاده نماید و تا وقتی که در آن مکان هست، نمازش را به صورت شکسته بخواند.

۵۲ شخص مسافری که قصد نداشته ده روز در محلی بماند، اگر بعد از چند روز تصمیم بگیرد ده روز در آن محل بماند، حکم نماز او چگونه است؟

این مسأله دو حالت دارد:

حالت اول: با احتساب چند روز گذشته، می‌خواهد ده روز بماند. به عنوان مثال: پنج روز در آن محل بوده و بعداً تصمیم گرفته پنج روز دیگر نیز بماند. در این حالت، نمازش به صورت شکسته است.

حالت دوم: بدون احتساب چند روز گذشته، می‌خواهد ده روز بماند. به عنوان مثال: پنج روز بوده و بعد از آن تصمیم می‌گیرد ده روز کامل دیگر بماند. در این حالت، نمازهایی که قبلاً به صورت شکسته خوانده، صحیح است و باید در ده روز آینده به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

قصد ده روز در بین نماز

۵۳ شخص مسافری که قصد نداشته ده روز در محلی بماند، اگر در بین نماز تصمیم بگیرد ده روز یا بیشتر بماند، چه حکمی دارد؟

این شخص، بایستی نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند و قصد او نیز صحیح است.

انصراف از ده روز در حال روزه

۵۴ شخص مسافری که قصد کرده ده روز در محلی بماند، اگر در حال روزه از قصد خود برگردد یا مردّد شود که آیا ده روز بماند یا نه، حکم روزه او چگونه است؟

اگر بعد از ظهر منصرف یا مردّد شود؛ چنانچه یک نماز چهار رکعتی ادایی خوانده باشد، تا وقتی که در آن محل هست، روزه‌هایش صحیح است و بایستی نمازهای خود را به صورت تمام بخواند.

و اگر نماز چهار رکعتی نخوانده باشد، بنابر احتیاط واجب، روزه آن روز را تمام نموده سپس قضا نماید، و نمازهای خود را به صورت شکسته بخواند، و روزهای بعد هم نمی‌تواند روزه بگیرد.

و اگر بعد از غروب آفتاب و قبل از خواندن یک نماز چهار رکعتی منصرف شد، روزه آن روزش صحیح است و قضا لازم ندارد.

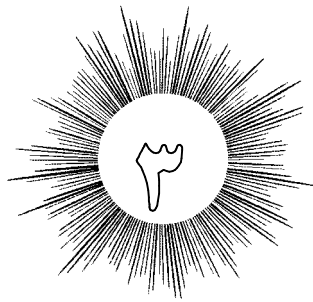
۳- سی روز ماندن با تردید

اگر شخص مسافر بدون قصد قبلی و با تردید، سی روز در محلی بماند که در تمام سی روز در رفتن و ماندن مردّد باشد، بعد از گذشت سی روز - اگرچه مقداری کمی در آن جا بماند - باید نماز خود را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

اقامت سی روز در مکان واحد

۵۵ اگر شخص مسافر در چند مکان متعدّد، سی روز با تردید بماند؛ به عنوان مثال: ده روز در مکان اوّل، ده روز دیگر در مکان دوّم و ده روز در مکان سوّم، آیا روز سی و یکم نمازش به صورت تمام (چهار رکعتی) است؟

خیر؛ شخص مسافر بعد از سی روز در صورتی باید نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند که سی روز را در یک مکان مانده باشد.

مسائل متفرقه

در این قسمت ، به بیان بعضی از مسائل متفرقه‌ای که پیرامون «نماز مسافر» مطرح شده ، می‌پردازیم :

چهار مکان تخییر

شخص مسافر در چهار مکان ، مخیر است نماز خود را به صورت تمام یا شکسته بخواند^۱ که عبارتند از :

۱ - شهر قدیم مکه مکرمه ، که از عقبه مدینین است تا ذی طوی .

۱. البته اگر به صورت تمام بخواند بهتر است.

۲- شهر قدیم مدینه منوره، که مدینه زمان پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ را شامل می شود.

۳- شهر کوفه .

۴- حرم مطهر حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام .

البته احتیاط [مستحب] آن است که مسافر در خارج از مسجد الحرام، مسجد النبی - حتی ملحقات آن دو مسجد بعد از زمان ائمه معصومین علیهم السلام -، بیرون مسجد کوفه و دورتر از اطراف ضریح مطهر امام حسین علیه السلام نماز را به صورت تمام نخواند .

مکه مکرمه و مدینه منوره جدید

۵۶ حکم نماز مسافر، در شهر مکه و شهر مدینه جدید چیست؟

نماز در توسعه جدید شهر مکه مکرمه و شهر مدینه منوره به صورت شکسته است و در این که کدام قسمت شهر، قدیم و کدام یک جدید است، بایستی به اهل خبره مراجعه شود.

نماز تمام، بجای نماز شکسته

۵۷ اگر کسی عمداً جایی که باید نماز را به صورت شکسته بخواند،

تمام بخواند، چه حکمی دارد؟

کسی که می داند مسافر است و باید نماز را به صورت شکسته بخواند، اگر در غیر از چهار جایی که در مسأله قبل گفته شد، عمداً نماز را تمام

(چهار رکعتی) بخواند، نمازش باطل است.

فراموش کردن حکم مسأله

۵۸ اگر مسافر فراموش کند که نماز به صورت شکسته است - یعنی حکم مسأله را فراموش کند - و آن را به صورت تمام بخواند، چه حکمی دارد؟

اگر تا قبل از این که وقت نماز تمام شود یادش بیاید، باید دوباره بخواند و اگر بعد از وقت یادش بیاید، نمازی را که خوانده صحیح است و لازم نیست قضای آن را بجا آورد.

فراموش کردن موضوع مسأله

۵۹ مسافری که می داند «نماز مسافر» به صورت شکسته است؛ اگر فراموش کند که مسافر است و نماز را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند، حکم نماز او چگونه است؟

اگر در وقت نماز یادش بیاید که مسافر است، باید نمازش را دوباره - به صورت شکسته - بخواند. و اگر بعد از وقت نماز یادش بیاید، قضا ندارد.

تمام خواندن سهوی

۶۰ کسی که می داند مسافر است و باید نماز را به صورت شکسته بخواند، ولی سهواً تمام بخواند، حکم نماز او چگونه است؟

اگر تا قبل از این که وقت نماز تمام شود بفهمد که اشتباه کرده، نمازش باطل است و باید دوباره بخواند. و اگر بعد از وقت ملتفت شود، لازم نیست قضای آن را بجا آورد.

ندانستن حکم مسأله

۶۱ مسافری که اصلاً حکم مسأله را نمی دانسته، اگر نمازش را به صورت تمام بخواند، چه حکمی دارد؟
کسی که اصلاً نمی داند که حکم «نماز مسافر» قصر (یعنی به صورت شکسته) است، اگر نمازش را تمام بخواند، آن نماز صحیح است.

جاهل بودن به خصوصیات «نماز مسافر»

۶۲ افرادی که می دانند «نماز مسافر» شکسته است، ولی نسبت به بعضی از جزئیات و خصوصیات «نماز مسافر» جاهلند؛ اگر از روی ندانستن آن جزئیات و خصوصیات، نماز شکسته را به صورت تمام بخوانند، چه حکمی دارد؟
اگر در وقت نماز بفهمد، باید دوباره بخواند. و اگر بعد از وقت بفهمد، قضا ندارد.

جهل نسبت به مسافت

۶۳ مسافری که می داند باید نمازش را به صورت شکسته بخواند،

اگر به خیال این‌که سفر او کمتر از هشت فرسخ است به صورت تمام بخواند، حکم نماز او چگونه است؟

اگر در وقت نماز بفهمد که هشت فرسخ بوده، باید نمازش را دوباره - به صورت شکسته - بخواند. و اگر بعد از وقت نماز بفهمد، قضای نماز بر او واجب نیست.

نماز شکسته به جای نماز تمام

۶۴ □ اگر نمازگزار به جای نماز تمام، نماز را به صورت شکسته بخواند، چه حکمی دارد؟

این مسأله چهار حالت دارد:

حالت اول: اگر عمداً نماز تمام را به صورت شکسته بخواند، در این صورت نمازش باطل است.

حالت دوم: اگر سهواً نماز تمام را به صورت شکسته بخواند، در این صورت نیز نمازش باطل است؛ چه در وقت نماز بفهمد که اشتباه کرده و چه بعد از وقت.

حالت سوم: اگر از روی فراموشی نماز تمام را به صورت شکسته بخواند، در این صورت نیز نمازش - چه در وقت نماز بفهمد و چه بعد از وقت - باطل است.

حالت چهارم: اگر از روی ندانستن حکم مسأله، نماز تمام را به صورت شکسته بخواند، نمازش باطل است؛ ولی مسافری که قصد ماندن ده

روز در جایی را داشته باشد و به خاطر ندانستن حکم مسأله، نماز را به صورت شکسته بخواند، احتیاط واجب آن است که نماز را دوباره به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

التفات در بین نماز

۶۵ اگر نمازگزار به نیت نماز شکسته نماز را شروع نماید و در بین آن بفهمد که بایستی به صورت تمام می خواند، وظیفه او در چنین حالتی چیست؟

باید نماز را به صورت چهار رکعتی، تمام نماید.

۶۶ اگر نمازگزار به نیت نماز تمام، شروع به نماز نماید و در بین آن متوجه شود که باید نمازش را به صورت شکسته بخواند، در این صورت چه وظیفه ای دارد؟

در این صورت، چنانچه به رکوع رکعت سوّم نرفته باشد، باید نماز را به صورت «دو رکعتی» تمام نماید.

و اگر قرائت یا تسبیح زیاد کرده، بنابر احتیاط واجب دو سجده سهو بجا آورد.

و اگر به رکوع رکعت سوّم رفته باشد، نماز او باطل است.

و در صورتی که به مقدار خواندن یک رکعت هم وقت داشته باشد، نماز را از اوّل شکسته بخواند، و اگر به مقدار یک رکعت هم وقت باقی نباشد،

نماز را به صورت شکسته، قضا نماید.

رسیدن به وطن، قبل از تمام شدن وقت نماز

۶۷ مسافری که در راه، نمازش را به صورت شکسته خوانده؛ اگر قبل از تمام شدن وقت نماز به وطن یا جایی که نماز در آن جا به صورت تمام است برسد، آیا لازم است نمازش را دوباره بخواند؟
خیر؛ لازم نیست.

۶۸ مسافری که نمازش را نخوانده، اگر قبل از تمام شدن وقت نماز به وطن و مانند آن برسد، وظیفه او نسبت به نماز چگونه است؟
در این صورت، باید نمازش را به صورت تمام (چهار رکعتی) بخواند.

۶۹ مسافری که قبل از تمام شدن وقت نماز به وطن و مانند آن می‌رسد، ولی از روی فراموشی یا - نعوذ بالله - عمداً نمازش را نمی‌خواند، وظیفه او نسبت به نماز قضا چیست؟ آیا باید نماز را به صورت تمام قضا نماید یا به صورت شکسته؟

مسافر در این صورت، باید به صورت «چهار رکعتی» قضای آن را بجا آورد.

و به طور کلی برای نماز قضا، آخر وقت ملاک است؛ یعنی اگر در آخرین لحظاتی که نماز قضا می‌شود در مسافرت بوده، قضای آن نیز به صورت

شکسته است. و اگر در وطن و مانند آن بوده، باید قضای آن را به صورت تمام (چهار رکعتی) بجا آورد.

نماز و روزه افراد دانشجو، سرباز و مانند آنها

۷۰ شخصی برای تحصیل در دانشگاه یا خدمت سربازی و مانند آن، به شهری می‌رود و آخر هفته به وطن بازمی‌گردد، حکم نماز و روزه او چگونه است؟

این مسأله چند حالت دارد:

حالت اوّل: حدّ اقل به مدّت دو سال در آن مکان می‌ماند؛ در این حالت، آن مکان برای او «مقرّ» (وطن حکمی)، به حساب می‌آید، و نمازش به صورت کامل و روزه‌اش صحیح است.^۱

حالت دوّم: بین شش ماه تا کمتر از دو سال در آن جا می‌ماند که در این حالت، بنا بر احتیاط آن مکان برای او «مقرّ» به حساب نمی‌آید، ولی نمازش تمام و روزه‌اش صحیح است.^۲

حالت سوّم: کمتر از شش ماه در آن مکان می‌ماند که در این حالت، حکم «مقرّ» را ندارد، ولی به خاطر کثیرالسفر بودن، نماز به صورت کامل و روزه‌اش صحیح است.

و اما حکم نماز و روزه افراد دانشجو، سرباز و... در بین راه:

۱. در دو ماه اوّل هم نیازی به احتیاط نیست، به جهت علم اجمالی به تحقّق مناط مقرّ یا مناط کسی که شغلش در سفر است.

۲. به جهت علم اجمالی به تحقّق مناط مقرّ یا مناط کسی که شغلش در سفر است.

این مسأله نیز چند حالت دارد:

حالت اوّل: از یک تا چهار روز در ماه رفت و آمد دارد؛ در این حالت، نمازش در بین راه به صورت شکسته است.

حالت دوّم: از پنج تا چهارده روز رفت و آمد دارد؛ در این حالت، بنابر احتیاط، جمع کند (یعنی نمازش را هم به صورت تمام و هم به صورت شکسته بخواند).

حالت سوّم: پانزده روز به بالا رفت و آمد دارد؛ در این حالت، نمازش به صورت تمام و روزه‌اش صحیح است.

عبور از محلّ کار

۷۱ اگر مسافر در بین راه از محلّ کار خود عبور کند، آیا سفر او قطع می‌شود و در نتیجه نمازش به صورت تمام است؟

اگر محلّ کار، حکم «مقرّ» (وطن حکمی) را داشته باشد، عبور از آن موجب قطع سفر و تمام شدن نماز می‌شود. و اگر حکم «مقرّ» را نداشته باشد، عبور از آن، موجب قطع سفر نمی‌شود.^۱

تبعیت زن و فرزند از شوهر در محلّ شغل او

۷۲ حکم نماز و روزه زن و فرزندان که همراه پدر خانواده به محلّ

۱. برای تشخیص این که آیا آن مکان، مقرّ (وطن حکمی) او حساب می‌شود یا نه، به احکام وطن - که قبلاً بیان شد - مراجعه نمایید.

شغل او می‌روند، چگونه است؟

اگر شرایط رفت و آمد و ماندن آن‌ها در آن مکان به نحوی است که وطنِ حکمی آن‌ها به حساب می‌آید، نمازشان در این صورت به صورت تمام (چهار رکعتی) و روزه آن‌ها صحیح است. مانند آن‌که پدر خانواده به مدت دو سال و هفته‌ای چهار روز به آن مکان رفته و در آن‌جا می‌ماند و زن و فرزند او هم همیشه همراه او هستند.

و اگر شرایط رفت و آمد و ماندن آن‌ها به نحوی نیست که وطنِ حکمی آن‌ها به حساب آید؛ پس اگر برای کار و کمک به پدر خانواده به آن‌جا می‌روند^۱، چنانچه شرایط کثیرالسفر شغلی را داشته باشند، نمازشان در آن‌جا تمام و روزه آن‌ها هم صحیح است.

و اگر شرایط آن‌ها به نحوی نیست که کثیر السفر شغلی حساب شوند - مانند کسی که برای کار به آن‌جا نرود - چنانچه شرایط کثیر السفر غیر شغلی را داشته باشند^۲، نمازشان به صورت کامل و روزه آن‌ها صحیح است.

روزه گرفتن مسافر

۷۳ آیا شخص مسافر می‌تواند روزه بگیرد؟

مسافری که نمازش شکسته است نمی‌تواند روزه بگیرد؛ چه روزه ماه

۱. به عنوان مثال، زن همراه شوهرش به آن‌جا می‌رود تا به او خدمت کند.

۲. یعنی حداقل به مدت یک سال و هفته‌ای چهار روز به آن مکان بروند.

مبارک رمضان، چه روزه قضا و چه روزه مستحبی.
ولی اگر شخصی روزه قضا بر عهده نداشته باشد و وقتی در مسافرت
نیست نذر کند که روز مشخصی را روزه بگیرد، باید آن روز را روزه
بگیرد؛ اگرچه در سفر باشد.
و نیز شخص مسافر می‌تواند برای خواستن حاجت، سه روز در مدینه
طیبه روزه مستحبی بگیرد. و احتیاط واجب این است که آن سه روز،
روزهای چهارشنبه، پنج‌شنبه و جمعه باشد.

حکم نوافل یومیّه در مسافرت

۷۴ حکم خواندن نوافل یومیّه (نمازهای مستحبی شبانه‌روزی) در
مسافرت چگونه است؟

حکم خواندن نوافل یومیّه در مسافرت بدین صورت است که: نافله نماز
ظهر و عصر را در سفر نباید خواند. و خواندن نافله نماز عشاء به قصد
رجاء (به امید ثواب) مانعی ندارد. و خواندن نافله نماز صبح و نماز مغرب
و نافله شب (نماز شب) در مسافرت بلامانع است.

نوافل یومیّه و قصد ده روز کردن

۷۵ مسافری که در مکانی قصد ده روز دارد، آیا می‌تواند نوافل
نمازهای ظهر و عصر و عشاء را بخواند؟
آری؛ می‌تواند.

قصد ده روز کردن به خیال قصد اقامت همسفران

۷۶ اگر مسافر به خیال این که دوستان و همسفران او می خواهند ده روز بمانند قصد کند که ده روز در آن جا بماند، ولی بعداً متوجه شود که آن‌ها چنین قصدی ندارند، وظیفه او در چنین صورتی چیست؟

اگر چنین شخصی - قصد نکردن همسفران و دوستانش را - بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی ادایی بفهمد، تا مدتی که در آن جا هست باید نماز را به صورت تمام بخواند؛ اگرچه خودش هم از ماندن در آن جا منصرف شود.

ولی اگر قبل از خواندن یک نماز چهار رکعتی ادایی بفهمد، اگر خودش هم از ماندن در آن جا منصرف شود، باید نمازش را به صورت شکسته بجا بیاورد.

حکم مسافرت در ماه مبارک رمضان

۷۷ آیا مسافرت نمودن در ماه مبارک رمضان اشکال دارد؟ و اگر برای فرار از روزه گرفتن باشد چه حکمی دارد؟

مسافرت نمودن در ماه مبارک رمضان اشکال ندارد، ولی مکروه است؛ هرچند برای فرار از روزه نباشد، مگر این که مسافرت نمودن ضرورت داشته باشد و یا - به مقتضای برخی از روایات اهل بیت علیهم السلام - برای سفر حج تمتع یا عمره باشد.

روزه گرفتن و جهل به مسأله مسافر

۷۸ اگر شخص مسافر به خاطر ندانستن مسأله یا از روز فراموشی روزه بگیرد، حکم روزه او چیست؟

کسی که نمی‌داند روزه مسافر باطل است، اگر در سفر روزه بگیرد و در بین روز مسأله را بفهمد، روزه اش باطل می‌شود. و اگر تا مغرب نفهمد، روزه اش صحیح است. و اگر مسأله را می‌داند، ولی فراموش کند که مسافر است یا فراموش کند که روزه مسافر باطل است و در سفر روزه بگیرد، روزه چنین شخصی باطل است.

مسافرت و باطل شدن روزه

۷۹ اگر شخص روزه‌دار مسافرت کند، چه زمانی روزه او باطل می‌شود؟

اگر روزه‌دار بعد از ظهر مسافرت کند، روزه او صحیح است و باید روزه اش را بگیرد. ولی اگر پیش از ظهر مسافرت کند، وقتی به حدّ ترخص برسد روزه اش باطل می‌شود.

۸۰ اگر روزه‌دار بخواهد به مسافرت برود - که در نتیجه روزه اش باطل می‌شود - از چه زمانی می‌تواند مبطلات روزه را انجام داده و آب یا غذا بخورد؟

اگر چنین شخصی به قصد «مسافت شرعی» حرکت کند، همین‌که به

«حدّ ترخّص» رسید می‌تواند روزه‌اش را باطل نموده و آب یا غذا بخورد، ولی نباید تا قبل از رسیدن به «حدّ ترخّص»، مبطلات روزه را انجام دهد.

و اگر قبل از رسیدن به «حدّ ترخّص» یکی از مبطلات روزه را عمداً انجام دهد، قضا و کفّاره عمدی بر او واجب می‌شود.

حکم روزه هنگام بازگشتن از مسافرت

وقتی شخص مسافر به وطن و مانند آن^۱ می‌رسد، آیا می‌تواند نیت روزه کند؟

چنین شخصی اگر پیش از ظهر به وطن و... برسد و کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باشد، باید آن روز را روزه بگیرد.^۲ ولی اگر بعد از ظهر برسد، روزه آن روز صحیح نیست.^۳

۱. مانند جایی که قصد ده روز کرده است.

۲. البته اگر روزه ماه مبارک رمضان است باید روزه بگیرد، ولی اگر روزه قضا یا مستحی باشد می‌تواند روزه نگیرد.

۳. و در این مورد بین روزه ماه مبارک رمضان، روزه قضا و روزه مستحی فرقی نیست.